

ELÖL-JÁRÓ BESZÉD

A példa, és köz mondások mindenkor nagy betsületben tartattak minden Nemzetségeknél, Zsidóknál, Görögöknél, Deákoknál 's a't. Innét esett, hogy Rázmánnak (így nevezem Erasmus Rotterodámust) Példa, és közbeszédei mihelyt ki-jöttek tizenhatodik Századnak elein, – mellyek akkor csak nyóltz százból állottak, mindenektől ki-terjedett kézzel fogattattak, sok helyen újra nyomtattattak, bővítették annyira, hogy rész szerént maga Rázmány' szaporításából, rész szerént mások hozzá adásából már négy ezeren fellyül mennek a' Deákban, és Görögben.

A' példa, és köz mondás alatt érteni szoktuk a' Rázmány nyoma után a' *jeles, elmés, rövid, tanító, és gyönyörködtető mondásokat*. Ezek közül némellyek veszik eredeteket valamely rendes történetből, némellyek hasonlatosságokból, szók alatt rejtett értelmekből 's a't. Némellyek pedig tzéloznak az erköltsök' pallérozására, a' polgári életnek, társaságnak helyes folytatására, egészségünk', vagyonunk' meg tartására, kárunk' távoztatására, 's a't. általjában olyanok, mint egy erős szívbe ható bizonyítások.

A' Magyar Nyelvben nem igen ritkábbak a' példa, és köz mondások, mint akár melly nyelvben, a' melly nálam esméretes. Azért úgy ítéltem, hogy talán nem vesztegetem heába téntámat, ha én-is Anyai Nyelvemen innen, amonnan öszve szedegetem a' Magyar példa, és köz mondásokat, 's azokat a' Magyar nyelv szeretőkkel közlöm. Meg-vallom, eleinten csak üdő mulatásból egynehányat írogattam öszve, de tovább menvén, jobban jobban belé édesedtem, 's innét az olvasáshoz fogtam, hogy ez által bővítsem azokat, mellyeket eleinten pusztá emlékezetemből írogattam. Éltem különösen *Kis-Viczai Péterrel*, ki a' Deák példa, és köz mondásokat Magyarra által tette; de mivel ő Deákuł kezdi, úgy gondoltam, hogy a' pusztá Magyarok annak – tökéletesen nem annyira vehetik hasznát, mint ha Magyaruł kezdődnének a' példa, és köz mondások. Éltem azután *Beniczki Péterrel*, kinek

némelly mondásit a' vers kötélből ki-vettem, némellyeket, melylyek a' versen kívül nem olly szépen folynának, meg-hagytam vers köteleiben. Éltem továbbá Nagy nevű *Faludi* Úrral; éltem a' Magyar Poézis' Mesterével *Rajnis József* Úrral, kinek köszönheti Hazánk, hogy Nyelvünk mindenféle Versi renden szépen folyhat, és más nyelveknek talán semmit sem enged. El-hiszem, hogy vannak még sokak, melylyeket én ide nem írtam, mivel-hogy nem minden példa, és köz mondások lehetnek olly könnyen egy embernél; ezeket üdővel valamelly szorgalmatos kéz a' többihez vetheti, a' mint esett Rázmány' példa mondásival, a' kiből én-is némellyeket, melylyeket valamennyire helyesen ejt-hettem, nyelvünkre által tettem. Ha tetszeni fog ez a' valóban és pusztá mulatságból való tsekély írásom, talán nyomosabbal-is szolgálók a' Magyar nyelv szeretőknek, a' Magyar Egyházi tör-vénnyel, mellynek első része, tudniillik, a' bé-vezető tudomány már közel jár a' Nyomtató Satúhoz.

Íram Győrött Szent Jakab Havának 12dik napján 1793dik esztendőben.

A, Á

A' baglyokkal huhogass, a' verebekkel csiripelj. [233/2]

A' bagoly nem szereti a' nap fényt. [67/6]

A' bagoly-is fényre néz. [167/4]

A' bagolynak nem lesz sólyom fia. [111/10]

A' baktól őrizkedjél, mert seggre taszít. [212/1]

A' barátban vérré válik a' lencse. [192/18]

A' barát lencsét evett, 's azt mondá: vere valet. A' paraszt ezt hallván arra értette, hogy vérré válik.

A' bátor szívvel társalkodik a' szerencse. [167/6]

A' becsület a' keresőt kerüli, a' kerülőt keresi. [68/6]

A' becsületet minden ember szereti. [97/10]

A' béles sütéshez, úri névhez sok eszköz kívántatik. [115/10]

A' bélyeges lóra-is fel-ül a' cigány. [60/1]

Az az: el-lopja.

A' beszéd nem enni, hanem hallani való. [170/21]

A' beteg míg piheg, mindég reményl. [87/2]

A' betegség font számra jön, de lat számra megy-el. [132/13]

A' bírónak két fülének kell lenni. [152/14]

A' boldogság csak akkor kezdődik, mikor a' többre vágyás megszűnik. [164/1]

A' bolond azzal-is kérkedik, a' mit szégyenleni kellene. [139/3]

A' bolond is okosan szól néha. [201/1]

A' bolond veréssel okosodik. [56/16]

A' bolonddal nem jó tréfáldni. [109/2]

A' bolond-is bölcsnek látszik addig, míg hallgat. [203/11]

A' bolondnak nincsen egyéb fegyvere a' nyelvénél. [220/6]

A' bolondtól ritkán várhatsz okos szót. [200/13]

A' bor a' némát-is meg-tanítja szólani. [143/12]

A' bor ki-mondja emberrel az igazat. [117/2]

- A' bor meg-hajtja a' dalt. [13/1]
Az az: víggá tészí, éneklésre viszi az embert.
- A' bor mutatja-meg, kiben mi lakik. [80/1] ✧ Speculum viri vinum.
- A' bor tudóssá tészí az ostobát-is. [74/7]
- A' bort nem színeért, de kedves ízéért szokták pénzen meg-venni. [219/6]
- A' bosszontás minden kis embertől kitelik. [100/16]
- A' bot, ha meg-aranyozzák-is, súlyost üt. [167/8]
- A' botlásban leg-jobb a' tanács változtatás. [217/7]
- A' botnak kettő a' vége. [226/5]
- A' bölcs ember mindenütt otthon van. [135/11]
- A' bölcsesség leg-jobb úti költség. [56/12] ✧ Ars optimum viaticum.
- A' bölcslet-is meg-vakítja a' szerelem. [112/2]
- A' búsulás még a' nagy elméket-is földhöz veri. [141/5]
- A' bünt nyomban éri a' büntetés. [68/8]
- A' bürök-is nagyobbra nő, mint a' lóhere. [184/7]
- A' cérnához tű-is kell, ha gatyát akarsz varrni. [199/8]
- A' cigány se rájga a' dög húst híjába. [231/15]
- A' csúfolódást hevenyében leg-jobb félbe szakasztani. [99/13]
- A' disznó míg él, semmire való. [151/13]
- A' disznó-is meg-eszi a' makkot, de fel-nem néz a' fára. [28/9]
Az háládatlanokról mondatik, kik nem tisztelik jóltevőjüket.
- A' disznó-is néha búza lisztet eszik. [109/11] ✧ Divitiae non semper contingunt optimis.
- A' disznónak kedves ferdő a' mocsár. [137/3]
- A' Duna' vize sem mossa le emberről a' gyalázatot. [116/1]
- A' dúzsok nem soká uralkodnak. [142/15]
- A' ebet nem ütik agyon egy túróért. [17/13]
Az az: a' jó szolgát egy vétekért nem kell ki-vetni.
- A' falu kalodáját sem szabják egy ember lábához. [61/6]
- A' falu' kanját-is olykor meg-ölik, de csak válik más helyébe. [156/4]
Így szóllott egy tényei paraszt legény az apjának, ki halálos ágyában azon búslakodott, ki lenne ő utána a' falu' eleje.
- A' fáradt ló-is előbb jár farkánál. [156/13]
- A' farkas ha koplal-is, meg-nem cserélne a' kalmár ebével. [117/8]
- A' farkas komaság igazi sógorsággá vált. [210/11]
- A' farkas ritkán eszik sült húst. [99/10]
- A' farkas' szájából ritkán esik-ki nyálazatlan a' malac. [32/13]

- A' farkasnak soha sem lesz bárány fia. [16/1]
 A' fát sem vágják-le egy vágással. [25/5], [90/9]
 A' fejr liliomnak-is fekete az árnyéka. [175/3]
 A' fejr lóól nem vesznek vámot. [81/8]
Hanem a' gazdájától.
- A' fejtetlen mese leg-több becsületet vall. [56/5]
 A' félénk eb többet ugat. [101/1]
 A' félénk nem győz ellenséget. [140/10]
 A' felette való magasztalás és hazugság azon egy fának ágai.
 [166/13]
 A' felettébb való szerelem nem sokat különbözik a' bolondságtól.
 [204/2] ✧ *Amantes amentes.*
- A' féreg-is védelmezi magát. [202/4]
 A' festő fekete kézzel fejr pénzt keres. [72/7]
 A' fogadott lónak rövidebb a' mértföld. [111/6]
Mert jobban meg-hajtják, hamarébb el-ér.
- A' forgott ember nem csak hátra, hanem előre-is néz. [211/4]
 A' föld nem hordoz annál rosszabbat. [193/20]
 A' föld-is ki-okádja gyomrából az elrejtett dolgokat. [167/10]
 A' fölöttébb meg-töltött puska hamar el-szakad. [150/12]
 A' fősvény többet költ. [23/10]
 A' fősvénynek fia gyakorta tékozló. [131/2]
 A' fősvénynek semmije nincs. [151/12]
 A' fősvénység sok rosszra vezet embert. [152/20]
 A' gazdag könnyen talál barátot. [79/9]
 A' gazdagnak akár ki-is rokona akar lenni. [114/6]
 A' gazdagnak ki ki rokona akar lenni. [210/6]
 A' gazdagnak-is kettő az orra lyuka, mint a' szegény ember' disznájának. [35/9]
Az az: a' gazdag-is szerencsétlenség, halál alá van vetve, mint a' szegény.
- A' gazdagot-is a' szerencse néha egy ümögben hagyja. [210/14]
 A' gazdagság sok kevélyt és bolondot tészén. [132/11]
 A' gomba mag nélkül-is terem. [115/12]
 A' gond idő előtt meg-vénheszti az embert. [107/17]
 A' gondok üdővel öregbednek. [168/4]
 A' gondolatról vámot nem vesznek. [65/6] ✧ *Cogitationis poenam nemo patitur.*